

در این درس به پاسخ این سؤال می‌خواهیم برسیم که: «اگر هیچ یک از مخلوقات در اداره جهان، با خداوند شریک نیستند، پس نقش اراده انسان چه می‌شود؟»

اختیار، حقیقتی وجدانی و مشهود

کدام عمل اختیاری است و کدام عمل اختیاری نیست:

عمل غیر اختیاری	عمل اختیاری
حرکات قلب یک فرد برای گردش خون،	حرکات پای وی به هنگام قدم زدن،
حرکات دستی که بر اثر بیماری لرزش دارد.	حرکت دستی که خود شخص برای غذا خوردن بالا و پایین می‌آورد.

- معنای اختیار: توانایی بر انجام یک کار و یا ترک آن است. / اختیار، یک حقیقت وجدانی است. / ■ معنای حقایق وجدانی: حقایق وجدانی، اموری هستند که به قدری آشکار و بدیهی می‌باشند که هر کس بدون نیاز به هیچ دلیل و واسطه‌ای در درون خود به آن‌ها علم دارد.
- اختیار را چگونه درمی‌یابیم؟ هر انسانی آن را در خود می‌یابد و می‌بیند که شبانه‌روز در حال تصمیم گرفتن برای انجام یک کار یا ترک آن است.
- آیا اختیار قابل اثبات و انکار است؟ خیر! اختیار امری اثباتی و انکاری نیست، چرا که امری «وجدانی» و «شهودی» است. پس کسانی که اختیار را نفی می‌کنند، در سخن و در عمل از اختیار بهره می‌برند. (شعر مولانا در همین راستاست که در کتاب درسی آمده است و از ذکر آن خودداری می‌کنیم.)

نشانه‌ها و شواهد اختیار

۱. تفکر و تصمیم

- «تصمیم‌ها» و «ترندها» نشانه وجود اختیار است.
- این شعر مولوی تأییدگر «تفکر و تصمیم» به‌عنوان شاهد و نشانه اختیار است:

این که فردا این کنم یا آن کنم خود دلیل اختیار است ای صنم

۲. احساس رضایت و پشیمانی

- هرگاه در کار خود موفق شویم، احساس رضایت از خود داریم. این «احساس رضایت» نشانه چیست؟ نشانه این است که کار خود را نتیجه «اراده» و «تصمیم عاقلانه» خودمان می‌دانیم.
- هرگاه در کار خود اشتباه کنیم، احساس پشیمانی می‌کنیم. این «احساس پشیمانی» نشانه چیست؟ نشانه این است که کار خود را نتیجه «اراده» و «تصمیم عاقلانه» خودمان می‌دانیم.
- رابطه علت و معلولی: «کار را نتیجه اراده خود دانستن» علت است برای این معلول: «احساس رضایت»
- رابطه علت و معلولی: «کار را نتیجه اراده خود ندانستن» علت است برای این معلول: «احساس پشیمانی»
- این شعر مولوی تأییدگر «احساس رضایت و پشیمانی» به‌عنوان شاهد و نشانه اختیار است:

گر نبودی اختیار این شرم چیست؟ این دریغ و خجلت و آزر چیست؟
و آن پشیمانی که خوردی زان بدی ز اختیار خویش گشتی مهدی

۳. مسئولیت‌پذیری

- هر کدام از ما خودمان را مسئول کارهایی می‌دانیم که انجام می‌دهیم. در نتیجه دو اتفاق روی می‌دهد: ۱. اگر کار ما درست بود، تشویق می‌شویم؛ ۲. اگر کار ما نادرست بود، تنبیه می‌شویم. این موضوع نشان‌دهنده وجود اختیار است.
- عهد و پیمان بستن نیز مبتنی بر اختیار است.
- این شعر مولوی تأییدگر «مسئولیت‌پذیری» به‌عنوان شاهد و نشانه اختیار است:

هیچ گویی سنگ را فردا بیا ورنه نیایی من دهم بد را سزا؟
هیچ عاقلی مر کلوخی را زنده؟ هیچ با سنگی عتابی کس کند؟

متن آیه

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ
إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا

ما راه را به او نشان دادیم
می‌خواهد سپاسگزار باشد یا ناسپاس (انسان / ۳)

متن خوانی آیه

۱. مفهوم «می‌خواهد شکرگزار یا ناسپاس باشد» به انتخاب میان دو راه اشاره دارد؛ پس این آیه بیانگر اختیار است.
۲. خداوند راه درست را به انسان نشان داده است و این دیگر دست خود انسان است که آن راه را برود یا نرود.
۳. پیام ضمنی «الف»: این آیه نشان‌دهنده «هدایت ویژه انسان» است.
۴. پیام ضمنی «ب»: این آیه نشان‌دهنده هدایت الهی توسط پیامبران است. یعنی به هدایت تشریحی اشاره دارد.

متن آیه

قَدْ جَاءَكُمْ
بَصَائِرٌ مِنْ رَبِّكُمْ
فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ
وَ مَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...

به راستی آمده است نزد شما
دلایلی روشن از پروردگارتان؛
پس هر که بینا گشت به سود خودش،
و هر کس کوری پیشه کرد به زیان خودش است ...

(انعام / ۱۰۴)

تذکره در قرآن (۱)

پس از ترجمه آیات زیر در آن تأمل کنید و توضیح دهید چگونه محتوای این آیات می‌تواند نشانی از وجود اختیار در انسان باشد؟
پاسخ: خداوند اعلام می‌کند که رهنمودها و دلایلی روشن را برای شما فرستادیم (ارسال پیامبران و وجود فطرت) اکنون شما با اختیار خودتان باید انتخاب کنید و سود و زیان این انتخاب‌تان به خودتان می‌رسد.

متن خوانی آیه:

۱. مفهوم «فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ» (پس هر که بینا گشت) و «وَ مَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا» (هر کس کوری پیشه کرد) به انتخاب میان این دو راه اشاره دارد؛ پس این آیه بیانگر اختیار است.
۲. خداوند راه درست را با رهنمودهایی به انسان ارائه کرده است و این دست خود انسان است که این راه را برود یا نرود.
۳. این آیه با آیه «إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا» ارتباط مفهومی دارد و هر دو تأکید بر اختیار انسان دارند.

متن آیه

ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ
وَ أَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ

این [عقوبت] به خاطر کار و کردار پیشین شماست،
[وگرنه] خداوند هرگز نسبت به بندگان [خود] بیدادگر نیست.

(آل عمران / ۱۸۲)

تذکره در قرآن (۲)

پاسخ: در آیه آمده است که «عقوبت به دلیل انجام کارهای خودتان است» که با اختیار انتخاب شده‌اند، و خداوند نسبت به بندگان خودش بیدادگر و ظالم نیست.

متن خوانی آیه:

۱. «ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ» نشان می‌دهد که علت وجود آتش دوزخ، گناهی است که انسان‌ها با اختیار خود انجام داده‌اند.
۲. انسان چون مختار است؛ پس «مسئول اعمال اختیاری خودش است».
۳. رابطه علت و معلولی: «انجام کارهایی که گناه بوده است» علت است برای روی دادن این معلول: «عقوبت الهی»
۴. این آیه با آیه «إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا» و آیه «قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...» ارتباط مفهومی دارد و هر سه بر اختیار انسان تأکید دارند.
۵. این آیه با مطلبی که در سال دهم در مورد «تشبیه خوردن مال یتیم به خوردن آتش» آمده است، ارتباط مفهومی دارد.

قانونمندی جهان، زمینه‌ساز شکوفایی اختیار

۱. هدفدار بودن جهان هستی و اعتقاد به خداوند حکیم

شکوفایی اختیار در انسان

اعتقاد به خداوند حکیم

- اعتقاد به خداوندی حکیم که با حکمت خود جهان را خلق کرده و آن را اداره می‌کند، این اطمینان را به انسان می‌دهد که همه وقایع و رخدادهای جهان، تحت یک برنامه سامان‌دهی شده و غایتمند انجام می‌گیرد. «حکمت» خداوند برپایه «علم و قدرت» اوست.
- اگر ما دلیل رویدادها را نمی‌دانیم، ناشی از دانش محدود و ناقص ماست.
- هر حادثه در جهان، دارای هدف معینی است و این معنای حکیمانه بودن جهان هستی است.
- بیت «قطره‌ای کز جویباری می‌رود / از پی انجام کاری می‌رود» به مفهوم زیر اشاره دارد:
 - هدف‌داری جهان: هر حادثه‌ای در جهان، دارای هدف معینی است.
 - اعتقاد به خداوند حکیم که زمینه‌ساز شکوفایی اختیار در انسان است.
- نتایج دیگر ایمان به خداوند حکیم: «اطمینان انسان از عدم نابودی جهان» چرا که اشتباه در کار خداوند راه ندارد و او «علیم» و «قادر» است.

متن آیه

إِنَّ اللَّهَ يُمِيسِكُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
أَنْ تَزُولَا
وَلَئِنْ زَالَتَا
إِنَّ أَمْسَكَهُمَا
مِنْ أَحَدٍ مِّنْ بَعْدِهِ ...

همانا خداوند نگه می‌دارد
آسمان‌ها و زمین را
از منحرف شدن
و اگر منحرف شوند
نگه نمی‌دارد آن دو را
هیچ‌کسی بعد از او (مگر خود خداوند) ...

(فاطر / ۴۱)

۱. دلالت می‌کند به «اعتقاد به خداوندی حکیم، که با حکمت خود جهان را خلق کرده و آن را تدبیر می‌کند».
۲. به یکی از زمینه‌های شکوفایی اختیار اشاره دارد: اعتقاد به خداوندی که با «حکمت» خود، جهان را آفرید.
۳. جهان «هدمند» است.
۴. «اطمینان انسان از عدم نابودی جهان» چرا که اشتباه در کار خداوند راه ندارد و او «علیم» و «قادر» است و تنها اوست که جهان را از زوال حفظ می‌کند.
۵. ایمان به خدای حکیم و نظام حکیمانه این نتیجه را در پی دارد: اطمینان یافتن از این که جهان دارای حافظ و نگاهبانی است.
۶. ارتباط معنایی با شعر «قطره‌ای کز جویباری می‌رود / از پی انجام کاری می‌رود»
۷. مِنْ أَخَدٍ مِنْ بَعْدِهِ: حفظ جهان هستی، منحصر به خداوند است و دلالت دارد بر مفهومی که در درس یک سال ۱۲ خواندیم که: «موجودات در بقا نیز نیازمند خداوند هستند».
۸. کل آیه بر «توحید در ربوبیت» دلالت دارد.

۲. قانونمند بودن جهان

اعتقاد به «قانونمند بودن جهان» ← شکوفایی اختیار در انسان

■ در نتیجه اعتقاد به خداوند حکیم، انسان می‌داند که فقط با زندگی در یک جهان قانونمند، «امکان انتخاب» وجود دارد، زیرا با زندگی در چنین جهانی است که او می‌تواند قوانین حاکم بر جهان هستی و خلقت را بشناسد و برای رفع نیازهای خود از آن‌ها استفاده کند و به هدف‌های خود برسد. به عبارت دیگر، او در جهانی زندگی می‌کند که قدر و قضای الهی بر آن حاکم است. / ■ نام دیگر، قانونمندی و نظم و سامان جهان، «قضا و قدر الهی» است.

قضا و قدر

■ معنای «قدر یا قدر»: اندازه / معنای «تقدیر»: اندازه گرفتن / ■ معنای «قضا»: به انجام رساندن، پایان دادن، حکم کردن و حتمیت بخشیدن
 ■ مفهوم «قضا» و «قدر» الهی چیست؟

قدر الهی	قضای الهی
تعیین «حدود، اندازه، ویژگی، موقعیت مکانی و زمانی موجودات» توسط خداوند	«ایجاد شدن» موجودات جهان با حکم و فرمان و اراده الهی
نقشه جهان با همه ریزه کاری‌ها و قانونمندی‌هایش از آن خدا و علم خداست.	«اجرا و پیاده کردن» نقشه جهان، «اجرا و پیاده کردن» قانونمندی‌ها به اراده خداست.
در نقشه جهان نقص و اشتباهی نیست.	«در اجرا و پیاده کردن» نقشه جهان نیز نقص و اشتباهی نیست.
آب دارای «ویژگی‌هایی» است که سبب رفع تشنگی می‌شود.	«آفرینش» آب، به «قضا» اشاره دارد.
شرایط دیوار مانند کج بودن یا محکم بودن، تقدیر است.	فروریختن دیوار کج، یک قانون و قضای الهی است.
تعیین طول، عرض و ... یک موجود، تقدیر الهی است.	خلق موجودات، قضای الهی است.
این که ماه در کدام مدار دور زمین می‌چرخد، الکترون‌های هر عنصر چه تعدادی هستند؛ تقدیر الهی است.	آفرینش ماه و زمین و الکترون، قضای الهی است.
خداوند با «حکمت» خود، اندازه، ویژگی و نقشه پدیده‌ها را معین می‌کند.	خداوند با «اراده» خود، آن‌ها را محقق می‌سازد.

- اگر به «قضا و قدر الهی» معتقد نبودیم، نمی‌توانستیم با اطمینان خاطر کار و فعالیت انجام دهیم و از اختیار خود بهره بگیریم.
 ■ اگر به «قضا و قدر الهی» معتقد نبودیم، هیچ نظمی را در پدیده‌ها نمی‌دیدیم و هیچ زمینه‌ای برای کار اختیاری پدید نمی‌آمد.

اصلاح یک پندار

■ معنای تقدیر این نیست که وقتی به حادثه‌ای تعلق گرفت، هر قانونی را لغو و هر نظمی را برهم می‌زند؛ درحالی که دیدیم معنای قدر و قضای الهی این است که هر چیزی مهندسی و قاعده خاص خود را دارد که این قواعد، توسط انسان قابل یافتن و بهره‌گیری است.
 ■ بدون پذیرش قدر و قضای الهی هیچ نظمی برقرار نمی‌شود و هیچ زمینه‌ای برای کار اختیاری پدید نمی‌آید.
 ■ داستانی از امام علی (ع) و یارانش:

روزی امیرمؤمنان علی (ع) با جمعی از یاران خود در سایه دیواری نشسته بود. آن حضرت متوجه کجی و سستی دیوار شد و برای اینکه مبدا دیوار روی او و یاران خراب شود، از آنجا برخاست و زیر سایه دیواری دیگر نشست. یکی از یاران به آن حضرت گفت: «یا امیرالمؤمنین آیا از قضای الهی می‌گریزی؟» امام فرمود: «از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم.»

پرسش: منظور امام علی از بیان این عبارت چه بود؟ «از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم.»

پاسخ: یعنی از نوعی قضا و قدر الهی، به نوع دیگری از قضا و قدر الهی پناه می‌برم.

پرسش: افرادی که قضا و قدر الهی را با اختیار انسان ناسازگار می‌دانند، چگونه می‌اندیشند؟

پاسخ: آن‌ها تعریف غلطی از تقدیر دارند. آن‌ها فکر می‌کنند که «تقدیر، و رای قانون‌مندی و نظم است» و فکر می‌کنند «هرگاه تقدیر بر حادثه‌ای تعلق بگیرد، هر قانونی را لغو و هر نظمی را برهم می‌زند.»

اختیار انسان، یک تقدیر الهی

- ساده‌ترین و آشکارترین تقدیرهای الهی: تعیین طول، عرض، حجم، مکان و زمان یک موجود
- تقدیر الهی شامل «همهٔ ویژگی‌ها، کیفیت‌ها و کمیت‌ها و کلیهٔ روابط میان موجودات» نیز می‌شود.
- اختیار انسان، یکی از ویژگی‌های انسان است؛ پس اختیار انسان، یک تقدیر الهی است.
- خداوند این‌گونه تعیین کرده که انسان کارهایش را «با اختیار انجام دهد» و کسی نمی‌تواند از اختیار، که ویژگی ذاتی اوست، فرار کند؛ حتی اگر فرار کند باز هم براساس اختیار فرار کرده یا نکرده است.

رابطهٔ اختیار انسان با ارادهٔ خداوند

- پرسش:** چگونه می‌توان هم به قضا و ارادهٔ الهی معتقد بود و هم انسان را موجودی مختار دانست؟ آیا می‌توان گفت که کار انسان، هم به اراده و اختیار انسان وابسته است و هم به ارادهٔ خداوند؟
- پاسخ:** کتاب درسی، پاسخ این سؤال را چنین بیان کرده است: «در صورتی که رابطهٔ اختیار و ارادهٔ انسان را با ارادهٔ خداوند، رابطهٔ طولی بدانیم، به این پرسش پاسخ داده‌ایم.»
- انواع علل:** ۱. علل عرضی؛ ۲. علل طولی که در جدول زیر به صورت مقایسه‌ای نمایش داده‌ایم:

علل طولی	علل عرضی
یک عامل بر روی عامل دیگر، اثر می‌گذارد و آن عامل بر عامل بعدی و ... تا به معلول برسد.	چند عامل به صورت «مجموعه» و با «همکاری» یکدیگر پدیده‌ای را به وجود می‌آورند.
کار پیدایش معلول را به «هر کدام» از عوامل می‌توان نسبت داد.	چند عامل با «مشارکت» یکدیگر پدیده‌ای را به وجود می‌آورند.
هر عامل رابطه‌اش با معلول به صورت «غیر مستقیم» است.	هر عامل در این نوع از علل، به صورت «مستقیم» نقش متفاوتی را ایفا می‌کند.
مثال: رابطهٔ قلم، دستی که قلم در دست دارد و سیستم عصبی که موجب حرکت قلم و ... برای نوشتن لازم است.	مثال: برای رویش گل مجموعه‌ای از باغبان و خاک و ... لازم است.
<p>معلول</p> <p>↑</p> <p>علت ۴ □</p> <p>علت ۳ △</p> <p>علت ۲ □</p> <p>علت ۱ ○</p> <p>علل طولی</p>	<p>معلول</p> <p>↑ ↑ ↑</p> <p>○ □ △ □</p> <p>علل عرضی</p>

- در فعل اختیاری یعنی در هر کاری که با ارادهٔ خود انجام می‌دهیم تا زمانی که انسان به انجام فعلی اراده نکند، آن فعل انجام نمی‌پذیرد.
- وجود ما، ارادهٔ ما و عمل ما، همگی وابسته به «ارادهٔ خداوند» است؛ ارادهٔ انسان در طول ارادهٔ خداوند است و با آن منافات ندارد.

بررسی

با اینکه قضای الهی و اختیار، هر دو، چه در موفقیت‌ها و چه در شکست‌های انسان نقش دارند، چرا برخی انسان‌ها می‌کوشند شکست‌های خود را به قضا و قدر الهی نسبت دهند؟

پاسخ: به‌طور کلی انسان‌ها تمایل دارند که شکست‌های خود را گردن خود نیندازند چرا که «عزت نفس» آدم‌های شکست خورده جریحه‌دار می‌شود و وقتی شکست‌های خود را به تقدیر مربوط می‌کنند، فشار روانی شکست را کاهش می‌دهند.

نمونه

پس از جنگ صفین و در راه بازگشت از جنگ، مردی از امام علی (ع) سؤال کرد، آیا رفتن به جنگ بنا بر قضا و قدر الهی بود؟ آن حضرت پاسخ داد: «آری، از هیچ تبه‌ای بالا نرفتی و در هیچ وادی سرازیر نگشتی، مگر به قضا و قدر الهی»، آن مرد پرسید: «پس رنج‌های ما در این سفر آیا به حساب خدا گذاشته خواهد شد و نباید انتظار پاداشی داشته باشیم؟» (این همان برداشت نادرست از قضا و قدر است که امروزه نیز گاه مشاهده می‌شود.) امام (ع)، فرمود: «خداوند به شما سه اجر بزرگ عنایت فرموده، اجر رفتن به جنگ، زیرا با ارادهٔ خود رفتید؛ اجر حضور در جبهه، زیرا به ارادهٔ خویش در آن‌جا حضور داشتید؛ اجر بازگشت از نبرد، زیرا به ارادهٔ خویش بازگشتید و در هیچ‌یک از این مراحل مجبور نبودید.» سپس امام (ع)، به برداشت ناصحیحی که در ذهن آن مرد بود، اشاره کرد و فرمود: «شاید از این‌که گفتم رفتن بنا بر قضا و قدر الهی بود، گمان کردی قضا و قدر، جبری و حتمی بود؟ اگر اعمال مردم بر این‌گونه بود، پاداش و مجازات، بیهوده و باطل می‌شد.»

- امام علی (ع)، قضا و قدر را جبری و حتمی نمی‌داند.
- امام علی (ع)، قضا و قدر را مخالف با اختیاری بودن رفتارهای انسان نمی‌داند.
- امام علی (ع)، معتقدند اگر قضا و قدر جبری و حتمی باشد، در این صورت، مفهوم پاداش و مجازات بیهوده و باطل خواهد بود.

نکته

ما انسان‌ها در دایره قضا و قدر الهی، مختار هستیم. یعنی در چارچوب قوانین الهی، اختیار داریم.

پاسخ به یک پرسش

ممکن است برای شما این سؤال پیش آید که:

«اگر خدا از قبل سرنوشت و آینده مرا می‌داند، تلاش و اراده من چه نقشی در آینده‌ام دارد؟»

- علت این که ایراد فوق به وجود می‌آید این است که: پرسش‌کننده فکر می‌کند «علم بشری» با «علم الهی» یکی است در حالی که چنین نیست.
- مقایسه علم الهی و علم بشری:

علم الهی	علم بشری
شامل: فرایند انجام حوادث + پایان و نتیجه امور مثال: خداوند نه تنها می‌داند که آینده یک دانش‌آموز چیست؛ بلکه می‌داند که دانش‌آموز تا زمان رسیدن به نتیجه چه تصمیم‌هایی خواهد گرفت. علم الهی، براساس شناخت کامل و دقیق از مخلوقات است؛ پس می‌داند که فرد با انتخاب خویش چه مسیری را طی خواهد کرد.	شامل: پایان و نتیجه امور مثال: معلم، آینده یک دانش‌آموز را می‌تواند پیش‌بینی کند؛ اما نمی‌تواند بداند که دانش‌آموز تا زمان رسیدن به نتیجه چه تصمیم‌هایی خواهد گرفت. علم بشری، براساس یک پیش‌بینی صرف درباره نتیجه است.

پرسش‌های چهارگانه‌ای درس ۵

اختیار، حقیقتی وجدانی و مشهود و نشانه‌های اختیار

۲۵۳۴. وجدانی و مشهود بودن حقیقت اختیار به ترتیب به چه معناست؟

- ۱ در صورت انکار، در سخن عملاً آن را ثابت می‌کند. - هر انسانی آن را در خود می‌یابد.
- ۲ هر انسانی آن را در خود می‌یابد. - می‌بیند که شبانه روز در حال تصمیم‌گیری است.
- ۳ توانایی بر انجام یک کار است. - توانایی بر ترک آن کار است.
- ۴ هر انسانی آن را در خود می‌یابد. - در صورت انکار، در سخن عملاً آن را ثابت می‌کند.

۲۵۳۵. کدام یک از عبارات زیر در مورد مفهوم «اختیار» نادرست است؟

- ۱ اختیار حقیقی مشهود و قابل انکار در بحث یا عمل است.
- ۲ هر کس اختیار را در خود می‌یابد، هر چند در سخن آن را انکار کند.
- ۳ اختیار حقیقی وجدانی است و هر کس آن را در خود می‌یابد.
- ۴ اختیار با ساختار انسان سرشته شده و وجود آن انکارناپذیر است.

۲۵۳۶. اختیار در انسان چگونه امری است و کدام آیه شریفه حاکی از آن است؟ (هنر ۹۵، با تغییر)

- ۱ مشهود و انکارناپذیر - اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمْ الْبَحْرَ لَتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ ...
- ۲ قضای الهی و تغییرناپذیر - اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمْ الْبَحْرَ لَتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ ...
- ۳ مشهود و انکارناپذیر - قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...
- ۴ قضای الهی و تغییرناپذیر - قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...

۲۵۳۷. کدام گزینه با مفهوم ابیات زیر ارتباط مفهومی ندارد؟

«آن یکی رفت بالای درخت / می‌فشاند او میوه را دزدانه سخت
صاحب باغ آمد و گفت ای دنی / از خدا شرم، بگو چه می‌کنی؟»

- ۱ إنا هدیناه السبيل إنا شاكرًا وإنا كفورًا
- ۲ قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا
- ۳ ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَمٍ لِلْعَبِيدِ
- ۴ قُلْ إِنَّمَا أَعْطِيكُمْ بِوَأَجْدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَنَّيْ وَفُرَادِي

۲۵۳۸. از مفهوم کدام بیت مستفاد می‌گردد که اختیار، یک حقیقت وجدانی است و هر کس آن را در خود می‌یابد؟

- ۱ چوب حق و پشت و پهلو آن او / من غلام و آلت فرمان او
- ۲ ما همه شیران ولی شیر علم / حمله‌مان از باد باشد دم به دم
- ۳ دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید اول خدا دید
- ۴ ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی‌بخش

۲۵۳۹. این که گاهی دچار تردید می‌شویم که از بین چندین راه کدام یک را انتخاب کنیم، مؤید کدام یک از شواهد وجود اختیار است و کدام بیت بر این رابطه دلالت دارد؟

- ۱ احساس رضایت یا پشیمانی - گر نبودی اختیار این شرم چیست / این دریغ و خجالت و آزر چیست
- ۲ تفکر و تصمیم - این که فردا این کنم یا آن کنم / خود دلیل اختیار است ای صنم
- ۳ تفکر و تصمیم - گر نبودی اختیار این شرم چیست / این دریغ و خجالت و آزر چیست
- ۴ احساس رضایت یا پشیمانی - این که فردا این کنم یا آن کنم / خود دلیل اختیار است ای صنم

۲۵۴۰. پیام آیه شریفه «قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...» وافی به کدام مقصود است و بیانگر چه هدایتی است؟

- ۱ ارسال رهنمودهای الهی از طریق انبیای الهی - هدایت تشریحی
- ۲ ارسال رهنمودهای الهی از طریق انبیای الهی - هدایت تکوینی
- ۳ خداوند امکانات وصول به سعادت را به وسیله پیامبران به انسان اعطاء نمود. - هدایت تکوینی
- ۴ هدایت انسان در پرتو اختیار وی نسبت به انتخاب راه درست یا نادرست تحقق می‌یابد. - هدایت تشریحی

۲۵۴۱. احساس رضایت از کار دلیلی بر اثبات و احساس ندامت نشانگر آن است که

- ۱ قدرت تصمیم‌گیری - این اشتباه به اراده و اختیار ما بوده است.
- ۲ اختیار و اراده خود - موجودی که مختار نیست، نمی‌تواند مسئولیت‌پذیر باشد.
- ۳ مسئولیت‌پذیری - هر کدام از مامستول کارهایی هستیم که انجام می‌دهیم.
- ۴ اراده خود - من توان ترک آن کار را داشته‌ام.

۲۵۴۲. یکی از شواهد و دلایل وجود اختیار در وجود انسان «تفکر و تصمیم» است. مفهوم کدام گزینه به این ویژگی اشاره دارد؟

- ۱ و آن پشیمانی که خوردی ز آن بدی / ز اختیار خویش گشتی مهتری
- ۲ هیچ گویی سنگ را فردا بیا / ورنیایی من دهم بد را سزا
- ۳ این که فردا این کنم یا آن کنم / خود دلیل اختیار است ای صنم
- ۴ قطره‌ای کز جویباری می‌رود / از پی انجام کاری می‌رود

۲۵۴۳. کدام یک از ابیات زیر به ترتیب بر مسئولیت‌پذیری و احساس رضایت و پشیمانی از شواهد وجود اختیار دلالت دارد؟

- ۱ این که فردا این کنم یا آن کنم / خود دلیل اختیار است ای صنم - گر نبودی اختیار این شرم چیست / این دریغ و خجالت و آزر چیست؟
- ۲ هیچ گویی سنگ را فردا بیا / ورنیایی من دهم بد را سزا؟ - هیچ عاقل مر کلوخی را زند؟ / هیچ با سنگی عتابی کس کند؟
- ۳ هیچ گویی سنگ را فردا بیا / ورنیایی من دهم بد را سزا؟ - گر نبودی اختیار این شرم چیست / این دریغ و خجالت و آزر چیست؟
- ۴ گر نبودی اختیار این شرم چیست / این دریغ و خجالت و آزر چیست؟ - این که فردا این کنم یا آن کنم / خود دلیل اختیار است ای صنم

۲۵۴۴. اگر معتقد باشیم که انسان در انتخاب هدف‌ها ممکن است «دچار تردید» شود به کدام یک از شواهد وجود اختیار در وجود انسان اعتراف کرده‌ایم؟ مفهوم کدام بیت به آن اشاره دارد؟

- ۱ مسئولیت‌پذیری - هیچ گویی سنگ را فردا بیا / ورنیاری من دهم بد را سزا
- ۲ مسئولیت‌پذیری - گر نبودی اختیار این شرم چیست؟ / این دریغ و خجالت و آزر چیست؟
- ۳ تفکر و تصمیم - این که فردا این کنم یا آن کنم / خود دلیل اختیار است ای صنم
- ۴ تفکر و تصمیم - و آن پشیمانی که خوردی ز آن بدی / ز اختیار خویش گشتی مهتری

۲۵۴۵. بیت «هیچ عاقل مر کلوخی را زند؟ / هیچ با سنگی عتابی کس کند؟» استدلالی بر کدام یک از شواهد وجود اختیار است و تردید در امور بر چه موضوعاتی دلالت دارد؟

- ۱ مسئولیت‌پذیری - تفکر و تصمیم
- ۲ تفکر و تصمیم - مسئولیت‌پذیری
- ۳ مسئولیت‌پذیری - احساس رضایت یا ندامت
- ۴ احساس رضایت یا پشیمانی - مسئولیت‌پذیری

۲۵۴۶. از لحاظ موضوعی مفهوم بیت «هیچ گویی سنگ را فردا بیا / ورنیایی من دهم بد را سزا» با کدام گزینه مرتبط نیست؟

- ۱ إِنْ هَدَيْتَنَا السَّبِيلَ إِنْهَا شَاكِرًا وَإِنْهَا كَفُورًا
- ۲ ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتَ أَيْدِيَكُمْ وَ أَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَامٍ لِلْعَبِيدِ
- ۳ بندگی کن تا که سلطانت کنند / تن رها کن تا همه جانت کنند
- ۴ این که فردا این کنم یا آن کنم / خود دلیل اختیار است ای صنم

۲۵۴۷. مفهوم به کار رفته در کدام گزینه، به «مسئولیت‌پذیری» به‌عنوان یکی از شواهد اثبات وجود اختیار در انسان اشاره دارد و با کدام بیت هم‌مفهوم است؟

- ۱ عهدها و پیمان‌ها بر همین اساس استوارند - هیچ با سنگی عتابی کس کند؟
- ۲ احساس ندامت نشانگر آن است که توان ترک آن کار را داشته‌ام - گر نبودی اختیار آن شرم چیست؟
- ۳ گاهی دچار تردید می‌شویم و پس از بررسی راه‌ها یکی را برمی‌گزینیم - این که فردا این کنم یا آن کنم
- ۴ هر کدام از ما آثار و عواقب عمل خود را می‌پذیریم - این که فردا این کنم یا آن کنم

۲۵۴۸. «خود را مستحق مجازات دانستن - شادمانی پس از موفقیت - اندیشه قبل از عمل» به ترتیب بر کدام یک از شواهد بدهی بودن اختیار دلالت دارد؟

- ۱ تفکر و تصمیم - مسئولیت‌پذیری - احساس رضایت یا پشیمانی
- ۲ مسئولیت‌پذیری - تفکر و تصمیم - احساس رضایت یا پشیمانی
- ۳ احساس رضایت یا پشیمانی - تفکر و تصمیم - مسئولیت‌پذیری
- ۴ مسئولیت‌پذیری - احساس رضایت یا پشیمانی - تفکر و تصمیم

۲۵۴۹. کدام یک از ابیات زیر تداعی‌گر مفهوم «مسئولیت‌پذیری» به‌عنوان یکی از شواهد وجود اختیار در انسان است؟ و رابطه اختیار و اراده انسان و اراده خداوند به صورت است.

- ۱ این که فردا این کنم یا آن کنم / خود دلیل اختیار است ای صنم - طولی
- ۲ گر نبودی اختیار این شرم چیست / این دریغ و خجالت و آزر چیست؟ - عرضی
- ۳ هیچ عاقل مر کلوخی را زند؟ / هیچ با سنگی عتابی کس کند؟ - طولی
- ۴ و آن پشیمانی که خوردی زان بدی / ز اختیار خویش گشتی مهتری - عرضی

۲۵۵۰. راهنمایی بشر از سوی خداوند متعال مرهون چیست و از آیه شریفه «إِنَّا هَدَيْنَا السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا» کدام مفهوم استنباط می‌شود؟

- ۱ فطرت - هدایت تشریحی از طریق ارسال پیامبران الهی، دین و کتاب آسمانی است.
- ۲ اختیار - هدایت تشریحی از طریق ارسال پیامبران الهی، دین و کتاب آسمانی است.
- ۳ اختیار - انسان به‌طور تکوینی در مسیر هدایت قرار دارد و هر وقت به گمراهی رسید خدا او را هدایت می‌کند.
- ۴ فطرت - انسان به‌طور تکوینی در مسیر هدایت قرار دارد و هر وقت به گمراهی رسید خدا او را هدایت می‌کند.

۲۵۵۱. از دقت در پیام آیه شریفه: «إِنَّا هَدَيْنَا السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا» مفهوم می‌گردد که: (انسانی ۹۲)

- ۱ انسان، در چارچوب قوانین حاکم بر هستی، حق انتخاب دارد.
- ۲ هدایت به راه کمال، خواه ناخواه توأم با فراز و نشیب‌ها است.
- ۳ قانون لطف، ایجاب می‌کند هدایت انسان را که هرگز در آن تخلفی نخواهد بود.
- ۴ خدای متعال، با ارسال رسولان و انزال کتب آسمانی، راه را به انسان نشان داد.

۲۵۵۲. با توجه به این که رهنمودهای روشن الهی برای هدایت انسان به دست ما رسیده، ثمره اطاعت و زیان نافرمانی کدام است؟ (زیان ۹۵، با تغییر)

- ۱ قَمَنْ أُنْصِرَ فَلْيَنْفِسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا
- ۲ اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمْ الْبَحْرَ لَتَجْرِي
- ۳ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا
- ۴ وَلَئِن زَالَتْ إِذِ الْأَمْسِكُهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِّن بَعْدِهِ

۲۵۵۳. آیه شریفه «إِنَّا هَدَيْنَا السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا» به کدام مفهوم اشاره دارد و این مفهوم در کدام آیه شریفه به کار برده شده است؟

- ۱ توانایی اختیار معلول قدرت انتخاب و گزینش است. - قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَمَنْ أُنْصِرَ فَلْيَنْفِسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...
- ۲ توانایی اختیار معلول قدرت انتخاب و گزینش است. - اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمْ الْبَحْرَ لَتَجْرِي أَلْفُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ ...
- ۳ توانایی انتخاب و گزینش معلول اختیار است. - قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَمَنْ أُنْصِرَ فَلْيَنْفِسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...
- ۴ توانایی انتخاب و گزینش معلول اختیار است. - اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمْ الْبَحْرَ لَتَجْرِي أَلْفُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ ...

۲۵۵۴. پیام کدام آیه با دیگر آیات، متفاوت است؟ (تبری ۸۶، با تغییر)

- ۱ إِنْ اللَّهُ لَا يُعَيِّرُ مَا يَقُومُ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بَأْنُسِيهِمْ
- ۲ قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَمَنْ أُنْصِرَ فَلْيَنْفِسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...
- ۳ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ
- ۴ إِنَّا هَدَيْنَا السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا

۲۵۵۵. کدام آیه شریفه عقیده «جبرگرایی» را نفی می‌کند و با کدام آیه ارتباط مفهومی دارد؟ (راعی ۹۷، با تغییر)

- ۱ قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَمَنْ أُنْصِرَ فَلْيَنْفِسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...
- ۲ قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَمَنْ أُنْصِرَ فَلْيَنْفِسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...
- ۳ ذَلِكَ يَمَّا قَدَّمْتُمْ أُيُودِيَكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَمٍ لِلْعَبِيدِ - إِنَّا هَدَيْنَا السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا
- ۴ إِنَّا هَدَيْنَا السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا - اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمْ الْبَحْرَ لَتَجْرِي أَلْفُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ ...

۲۵۵۶. از آیه شریفه «إِنَّا هَدَيْنَا السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا» کدام مفهوم دریافت می‌شود؟ (راعی ۹۳)

- ۱ فلسفه نبوت نشان‌دادن راه به انسان است و شکرگزاری یا کفران به وسیله قدرت اختیار انسان صورت می‌گیرد.
- ۲ هدایت انسان‌ها به وسیله خداوند و از طریق پیامبران صورت می‌گیرد و نداشتن اختیار برای انسان امری عادی است.
- ۳ فلسفه نبوت، نشان‌دادن راه به انسان است و خداوند به وسیله پیامبران راه شکرگزاری را به انسان نشان می‌دهد.
- ۴ هدایت انسان‌ها به وسیله پیامبران صورت می‌گیرد و آن‌ها شکرگزاری و کفران را به انسان نشان می‌دهند.

قانونمندی جهان، زمینه‌ساز شکوفایی اختیار

۲۵۵۷. ثمره اطاعت یا نافرمانی از رهنمودهای الهی از مفاد کدام عبارت قرآنی به‌دست می‌آید؟

- ۱ قَمَنْ أُنْصِرَ فَلْيَنْفِسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا
- ۲ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ
- ۳ ذَلِكَ يَمَّا قَدَّمْتُمْ أُيُودِيَكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَمٍ لِلْعَبِيدِ
- ۴ إِنَّا هَدَيْنَا السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا

قضا و قدر الهی - اصلاح يك پندار

۲۵۵۸. کدام عبارت بیانگر فواید و ثمرات زندگی در یک جهان قانونمند است؟ (تبری ۹۴)

- ۱ برطرف نمودن نیازها - پیمودن پله‌های کمال - به فعلیت رساندن استعدادها
- ۲ گریختن از قضا الهی - حرکت بر مبنای قدر الهی - بی‌فایده بودن تصمیم‌گیری
- ۳ اعتقاد به چیزی و رای نظم - زمینه‌سازی برای اختیار - انجام امور به دست خدا
- ۴ اعتقاد به قضا و قدر - اعتماد به نفس - مقابله با پندارهای ویرانگر

۲۵۵۹. اگر از ما بپرسند: «صحنه بروز و ظهور اختیار انسان، کجا است؟» می‌گوییم: آن جا است که (راعی ۹۳)

- ۱ باطل با تمام آلودگی‌های فطرت‌آزارش خودنمایی کند.
- ۲ قضا و قدرهای متفاوت، او را احاطه کرده باشند.
- ۳ جایگاه خود را در نظام قانونمند آفرینش، درک کرده باشد.
- ۴ حق با همه زیبایی‌های فطرت‌پسندش به او عرضه شود.

۲۵۶۰. بهره‌مندی از قدرت اختیار و تلاش برای ساختن جامعه، مرهون اعتقاد به است و در نتیجه این اعتقاد می‌داند که در جهانی زندگی

می‌کند که قرآن حاکم است.

- ۱ خدای حکیم - انسان خدانشناس - قدر و قضا الهی
- ۲ خودباوری و احساس هویت - انسان خدانشناس - اختیار مطلق
- ۳ قانونمندی و نظم جهان - هر مخلوقی - اراده و مشیت الهی
- ۴ خدای حکیم - هر مخلوقی - علم و قدرت خداوند

۲۵۶۱. زندگی در جهانی که قدر و قضای الهی در آن حاکم است، مولود اعتقاد داشتن به است و پشتوانه زندگی در چنین جهانی و الهی است.

- ۱ نظام قانونمند جهان - حکمت - اراده الهی
۲ نظام قدر و قضای الهی - علم - اراده الهی
۳ خدای حکیم - علم - قدرت
۴ خدای حکیم و حکیمانه بودن جهان خلقت - علم - اراده الهی

۲۵۶۲. توسعه فعالیت‌های اختیاری انسان معرفت به الهی است که برخاسته از است. (تهری ۹۰)

- ۱ متبوع - تقدیر - علم
۲ متبوع - قضای - اراده
۳ تابع - تقدیر - علم
۴ تابع - قضای - اراده

۲۵۶۳. یکی از معانی قضا است و مخلوقات جهان از آن جهت به قضای الهی وابسته‌اند که

- ۱ اندازه گرفتن - خداوند متعال ویژگی موقعیت مکانی و زمانی آن را تعیین می‌کند.
۲ اندازه گرفتن - حوادث جهان از جمله کارهای انسان با اراده خداوند تحقق می‌یابد.
۳ حکم کردن - با فرمان و حکم و اراده الهی ایجاد می‌شوند.
۴ حتمیت یافتن - خداوند با حکمت خود اندازه ویژگی و نقشه پدیده‌ها را معین می‌کند.

۲۵۶۴. دلیل وابستگی مخلوقات جهان به قضای الهی چیست؟

- ۱ نقشه جهان با همه موجودات و ریزه کاری‌هایش از آن خداست.
۲ از آن جهت که با فرمان و حکم و اراده الهی ایجاد می‌شود.
۳ از آن جهت که با علم خود اندازه و حدود و ویژگی را تعیین می‌کند.
۴ اجرا و پیاده کردن نقشه جهان با همه ریزه کاری‌هایش از آن خدا و علم خداوند است.

۲۵۶۵. این که گفته می‌شود قدر و قضای الهی بر جهان حاکم است به این معناست که:

- ۱ برنامه‌ریزی برای رسیدن به قله‌های کمال براساس نظام قدر و قضا صورت می‌گیرد.
۲ نقشه جهان با همه موجودات و ریزه کاری‌ها از آن خدا و علم خداست.
۳ اجرا و پیاده کردن نقشه جهان به اراده خداست.
۴ طرح‌ریزی نقشه و اجرای آن از آن خدا و علم خداست.

۲۵۶۶. از این که مخلوقات جهان مقدر به تقدیر الهی هستند، چه مفهومی استنباط می‌شود؟

- ۱ خداوند با علم خود، اندازه، ویژگی و حدود مخلوقات را تعیین می‌کند. ۲ نقشه جهان با همه موجودات و ویژگی‌هایش از آن خداست.
۳ فرمان و حکم الهی مخلوقات را ایجاد می‌کند. ۴ خداوند با حکمت و اراده خود، اندازه، ویژگی و حدود مخلوقات را تعیین می‌کند.

۲۵۶۷. از دقت در عبارت «قدر و قضای الهی بر جهان حاکم است.» کدام مفهوم استنباط می‌شود؟

- ۱ نقشه جهان با همه ریزه کاری‌هایش از آن خدا و از علم خداست. ۲ اجرا و پیاده کردن نقشه جهان به اراده خداست.
۳ قضای الهی مؤخر از تقدیر است و متناسب با آن. ۴ طراحی، برنامه‌ریزی و اجرای نقشه جهان از آن خداست.

۲۵۶۸. نبود نقص در نقشه و همچنین پیاده کردن آن به ترتیب معلول کدام صفات باری تعالی است؟

- ۱ علم - اراده ۲ علم - علم ۳ اراده - اراده ۴ اراده - قدرت

۲۵۶۹. آبی که می‌نوشیم به سبب اعتماد به است؛ یعنی می‌دانیم که:

- ۱ حکیمانه بودن نظام خلقت - قدر و قضای الهی بر جهان حاکم است.
۲ علم و قدرت خداوند - در نقشه جهان نقصی وجود ندارد.
۳ تقدیر و قضا - خداوند آب را با این ویژگی آفریده تا سبب رفع تشنگی شود.
۴ اراده و قضای الهی - در اجرا و پیاده کردن نقشه جهان نقصی وجود ندارد.

۲۵۷۰. کدام یک از عبارات زیر نادرست است؟

- ۱ تقدیر چیزی ورای قانونمندی جهان و نظم در آن است.
۲ معنای قضا و قدر الهی آن است که هر چیزی مهندسی و قاعده خاص خود را دارد.
۳ بدون پذیرش قدر و قضای الهی هیچ نظمی برقرار نمی‌شود.
۴ قواعد مهندسی مخلوقات توسط انسان قابل یافتن و بهره‌گیری است.

۲۵۷۱. حضرت علی (ع) با بیان جمله «از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم» چه مطلبی را به یارانشان آموزش دادند؟ (هنر ۹۷)

- ۱ نشستن در سایه دیوار مستحکم و پایدار از تقدیر الهی نشأت گرفته است.
۲ تمام حرکات حضرت و تصمیم‌گیری‌های او براساس دستور عقل تحقق می‌یابد.
۳ نگرش صحیح به قوانین زندگی انسان، عامل و زمینه‌ساز تحرک و عمل انسان است.
۴ فروریختن دیوار کج، یک قانون و تقدیر الهی است که با شرایط خاص تغییر می‌کند.

۲۵۷۲. پندار نادرست در مورد قضا و قدر الهی کدام مورد است و حضرت علی (ع) در پاسخ به یکی از یاران خود که گفت از قضای الهی می‌گریزی چه فرمود؟

- ۱ تقدیر چیزی ورای قانونمندی جهان و نظم در آن است. - از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم.
۲ تقدیر چیزی ورای قانونمندی جهان و نظم در آن است. - از قدر الهی به قضای الهی پناه می‌برم.
۳ اعتقاد به قضا و قدر نه تنها مانع تحرک انسان نیست؛ بلکه عامل و زمینه‌ساز آن است. - از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم.
۴ اعتقاد به قضا و قدر نه تنها مانع تحرک انسان نیست؛ بلکه عامل و زمینه‌ساز آن است. - از قدر الهی به قضای الهی پناه می‌برم.

۲۵۷۳. شخصی که زیر دیوار کج نشسته بود، چه برداشت نابه‌جایی از مفهوم قضا و قدر داشت و حضرت علی (ع) چگونه نگرشی صحیح از قضا و قدر را نشان داد؟

- ۱) اگر قضای الهی به مرگ انسان تعلق گرفته باشد، نباید از مرگ گریخت. - بیان اعتقادات و افکار خود
- ۲) اگر قضای الهی به مرگ انسان تعلق گرفته باشد، نباید از مرگ گریخت. - رفتار و گفتار خود
- ۳) تصمیم‌گیری براساس عقل بی‌فایده است. - رفتار و گفتار خود
- ۴) تصمیم‌گیری براساس عقل بی‌فایده است. - بیان اعتقادات و افکار خود

۲۵۷۴. فروریختن دیوار کج، یک الهی است. این متناسب با آن دیوار، یعنی کجی آن است، و حضرت علی (ع) در پاسخ آن

فرمودند: از الهی به الهی پناه می‌برم. (فراج از کشور ۹۱)

- ۱) تقدیر - تقدیر - قضای - قضای - قدر
- ۲) قانون و قضای - قضا - تقدیر خاص - قضای - قدر
- ۳) قانون و قضای - قضا - تقدیر خاص - تقدیر - قضای
- ۴) تقدیر - تقدیر - تقدیر - تقدیر - قضای

۲۵۷۵. تعیین اندازه، ویژگی‌ها و کلیه روابط پدیده‌ها چه نام دارد و برخورداری انسان از اختیار به کدام موضوع اشاره دارد؟

- ۱) قضا - تقدیر
- ۲) تقدیر - تقدیر
- ۳) قضا - قضا
- ۴) تقدیر - قضا

۲۵۷۶. با توجه به توحید و مراتب آن، در فهم قضا و قدر الهی که قضا برخاسته از و قدر برخاسته از است، تکیه‌گاه می‌باشد. (فراج از کشور ۹۱)

- ۱) علم و حکمت - اراده - قضا - تقدیر
- ۲) علم و حکمت - اراده - اراده - تقدیر - قضا
- ۳) اراده - علم و حکمت - قضا - تقدیر
- ۴) اراده - علم و حکمت - تقدیر - قضا

۲۵۷۷. اعطای ویژگی مختار بودن به انسان، مایع بودن آب و فرو ریختن دیوار کج به ترتیب بر چه مفاهیمی دلالت دارد؟

- ۱) قدر - قضا - قدر
- ۲) قدر - قدر - قضا
- ۳) قضا - قضا - قدر
- ۴) قدر - قضا - قضا

۲۵۷۸. «جوشش آب در درجه مشخص» و «بر خورداری انسان از اختیار»، به ترتیب از مصادیق و الهی است که امر دوم برخاسته از علل

..... است. (تهری ۹۳)

- ۱) تقدیر - تقدیر - طولی
- ۲) تقدیر - قضا - طولی
- ۳) قضا - تقدیر - عرضی
- ۴) قضا - قضا - عرضی

۲۵۷۹. کدام کلمات به ترتیب برای تکمیل عبارت زیر مناسب‌تر است؟ (انسان ۷۷)

«از آیات و روایات چنین برمی‌آید که هر موجودی هم از جهت پیدایش و هم از جهت ویژگی‌های خود تحت تدبیر و اراده خداوندی است.»

- ۱) اراده - اختیار
- ۲) علت - معلول
- ۳) قدر - قضا
- ۴) قضا - قدر

۲۵۸۰. اعطای ویژگی «مختار بودن» به انسان و «مایع بودن» به آب بیانگر خداوند است و خروج هر یک از این دایره به ترتیب و است. (تهری ۹۲)

- ۱) قضای - ممکن - ممکن - تقدیر
- ۲) ممکن - ناممکن - ناممکن - تقدیر
- ۳) ناممکن - ناممکن - ناممکن - تقدیر
- ۴) قضای - ناممکن - ناممکن - تقدیر

۲۵۸۱. تعیین مسیر حرکت خورشید و جایگاه‌های ماه که بتوانیم ساعات، روزها، ماه‌ها و فصل‌ها را تنظیم نموده و با اعتماد و اطمینان از دقت و نظم آن،

برنامه‌ریزی و عمل کنیم برخاسته از الهی و حاکی از خداوند است. (ریاضی ۸۹)

- ۱) تقدیر - اراده و خواست
- ۲) قضای - علم و حکمت
- ۳) تقدیر - علم و حکمت
- ۴) قضای - اراده و خواست

۲۵۸۲. تعیین نقشه پدیده‌ها با خداوند و تحقق آن با او است که به ترتیب، و رقم می‌خورد. (هنر ۸۹)

- ۱) علم - اراده - قضا - تقدیر
- ۲) اراده - علم - قضا - تقدیر
- ۳) علم - اراده - تقدیر - قضا
- ۴) اراده - علم - تقدیر - قضا

اختیار انسان، یک تقدیر الهی - حدود اختیار انسان

۲۵۸۳. گشودن دروازه‌های علم، معلول است و زمینه‌ساز عروج و صعود انسان به سوی قله‌های کمال است.

- ۱) نظام قانونمند جهانی هستی - قدرت اختیار انسان
- ۲) قدرت اختیار انسان - نظام قانونمند جهانی هستی
- ۳) نظام قانونمندی جهانی هستی - نظام قانونمند جهانی هستی
- ۴) قدرت اختیار انسان - قدرت اختیار انسان

۲۵۸۴. لازمه کار اختیاری انسان چیست و فواید بهره‌مندی از فکر و اختیار انسان در کدام عبارت ذکر گردیده است؟

- ۱) قوه تفکر و تعقل - جست‌وجو در اعماق اقیانوس‌ها - شکافتن پهنه دریاها - رفع نیازهای مادی و معنوی
- ۲) تقدیرات و قانونمندی‌ها - گشودن دروازه‌های علم - ساختن ابزارهای گوناگون - شکافتن پهنه دریاها
- ۳) به فعلیت رساندن استعدادها بالقوه - ساختن ابزارهای گوناگون - شکافتن پهنه دریاها
- ۴) محدود کردن و جهت‌دادن به اختیار خود - گشودن دروازه‌های علم - رفع نیازهای مادی و معنوی و رسیدن به کمال

رابطه اختیار انسان با اراده خداوند و علل عرضی و علل طولی

۲۵۸۵. تحقق علل معلول همکاری چند عامل به صورت مشارکتی است و هر عامل به‌طور نقش متفاوتی با دیگری دارد.

- ۱) عرضی - مستقیم
- ۲) طولی - غیرمستقیم
- ۳) عرضی - غیرمستقیم
- ۴) طولی - مستقیم

۲۵۸۶. اثرگذاری یک عامل در عامل دوم منجر به پیدایش پدیده‌ای می‌شود که در این صورت علل تحقق می‌یابد و در پرورش گل علت‌ها در

..... یکدیگر قرار دارند.

- ۱) طولی - عرضی
- ۲) عرضی - طولی
- ۳) طولی - طولی
- ۴) عرضی - عرضی

۲۵۸۷. آن‌جا که عوامل پدیدآورنده یک پدیده، در مراتبی از شدت و ضعف قرار می‌گیرند، این حالت تأثیر و تأثر، اصطلاحاً چه نام دارد؟ (ریاضی ۸۳)

- ۱) موجه
- ۲) عرضی
- ۳) طولی
- ۴) جانشینی

۲۵۸۸. هر گاه پیدایش چیزی با تأثیر گذاری عوامل مقدم در عوامل مؤخر و با وساطت باشد، علل شکل می‌گیرد و اراده انسان در بروز افعال اختیاری،

نمونه‌ای از علل است. (زیان ۸۵)

- ۱ طولی - طولی ۲ عرضی - عرضی ۳ طولی - عرضی ۴ عرضی - طولی

۲۵۸۹. عبارت «در پیدایش یک پدیده ممکن است عوامل چندی دخالت داشته باشند و هر یک از آن‌ها نقش خاصی را ایفا کنند.» مربوط به کدام نوع علل

است؟ (ریاضی ۷۹)

- ۱ تاقه ۲ جانشینی ۳ طولی ۴ عرضی

۲۵۹۰. تصور استقلال در فعلیت مخلوقات، منجر به شرک می‌شود و فهم درست ارتباط طولی در پدیده‌ها عین توحید است. (هنر ۸۷)

- ۱ ربوبیت - خالقیت ۲ خالقیت - ربوبیت ۳ ربوبیت - ربوبیت ۴ خالقیت - خالقیت

۲۵۹۱. در رابطه اراده انسان با اراده خداوند کدام مطلب صحیح نیست؟ (زیان ۸۹)

۱ وجود اختیار و اراده در انسان به علت اراده الهی و خواست خداوند است.

۲ حوادث جهان و از جمله کارهای انسان تحت تدبیر و اراده خداوند و مظهری از قضا و قدر الهی است.

۳ هر کاری که از روی ویژگی اختیار از انسان سرزند داخل در تقدیر الهی است.

۴ اراده ما و عملی که از ما سر می‌زند همگی وابسته و در عرض اراده خداوند است.

۲۵۹۲. آن جا که یک عامل در عامل دیگر اثر می‌گذارد تا اثرش را به معلولی منتقل کند و آن جا که عوامل گوناگون به صورت یک مجموعه، همکاری دارند

تا یک معلول، محقق شود، به ترتیب، علل و علل محقق شده و مثال موافق با آن و می‌باشد. (سراسری ریاضی ۸۶، با تغییر)

۱ عرضی - طولی - رویش گل - نگارش ۲ عرضی - طولی - نگارش - رویش گل

۳ طولی - عرضی - رویش گل - نگارش ۴ طولی - عرضی - نگارش - رویش گل

۲۵۹۳. بین نظام مقدر جهان و اراده و اختیار انسان رابطه حاکم است به این معنی که می‌باشد. (سراسری ریاضی ۸۷)

۱ طولی - اراده انسان مؤخر از اراده خداوند ۲ عرضی - اراده انسان مؤخر از اراده خداوند

۳ طولی - انسان همان را اراده می‌کند که مقدر او ۴ عرضی - انسان همان را اراده می‌کند که مقدر او

﴿وَلَقَدْ زَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ﴾ و به ترک گناه و دوری از آن اشاره کرده است.

۲۵۲۳. گزینه ۳ یکی از میوه‌های درخت اخلاص، دریافت پادشاهی وصف‌ناپذیر است. بندگی خالصانه خداوند ثمراتی دارد که چه بسا در ذهن ما نگنجد و از تصور ما فراتر رود. از جمله این پادشاهی‌ها وصف‌ناشدنی، دیدار محبوب حقیقی و تقرب به پیشگاه کسی است که بنا به تعبیر امیرمؤمنان، «نهایت آرزوی عارفان، دوست دل‌های صادقان، ولی مؤمنان و معبود عالمیان است».

۲۵۲۴. گزینه ۲ طبق آیه: «بگو همانا نماز و عبادت‌هایم و زندگی و مرگم فقط برای خداست که پروردگار جهانیان است»، علت اینکه تمامی اعمال باید برای خدا انجام شود، پروردگار بودن خداوند است. آیه ﴿... فَاسْتَعْصَمَ﴾ به دوری حضرت یوسف (ع) از گناه و عصمت ایشان اشاره دارد؛ زیرا ایشان به مقام «مُخْلِصِينَ» رسیده بود و اگر انسان در اخلاص پیش رود، به مرحله‌ای می‌رسد که دیگر فریب و سوسه‌های شیطان نمی‌خورد و گرفتار دام‌های شیطان نمی‌شود.

۲۵۲۵. گزینه ۱ مقاومت در برابر دام‌های شیطان نیازمند روی آوردن به پیشگاه خداوند و پذیرش خالصانه فرمان‌های اوست. شیطان خود اقرار کرده است که توانایی فریب دادن مؤمنان با اخلاص را ندارد.

۲۵۲۶. گزینه ۳ از جمله ثمرات اخلاص در بندگی، پادشاهی‌ها وصف‌ناشدنی آن است، مانند دیدار محبوب حقیقی و تقرب به پیشگاه کسی که به تعبیر امیرمؤمنان: «نهایت آرزوی عارفان، دوست دل‌های صادقان، ولی مومنان و معبود عالمیان است».

۲۵۲۷. گزینه ۳ عبارت قرآنی «عَبُدُونِي» «مرا بپرستید» به اخلاص در بندگی و عبودیت خالصانه و مراعات نمودن توحید عملی اشاره دارد و اولین ثمره آن دستیابی به درجاتی از حکمت است.

۲۵۲۸. گزینه ۴ اولین ثمره نام برده شده از اخلاص که به تعبیر رسول خدا (ص) با چهل روز انجام کارهای خالصانه برای خدا به دست می‌آید، دستیابی به درجاتی از حکمت است.

۲۵۲۹. گزینه ۳ بیت «بندگی کن تا که سلطانت کنند...» با اشاره به ثمرات وصف‌ناپذیر بندگی خالصانه با بیت «بر آستان جانان گر سر توان نهندن / گلبانگ سربلندی بر آسمان توان زد» مرتبط است که بیانگر سربلندی ناشی از بندگی خداست.

۲۵۳۰. گزینه ۱ عبارت «قَالَتَ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنِّي فِيهِ» سخن همسر عزیز مصر زلیخا می‌باشد و در راستای اعتراض زلیخا گفت: «آری من او را به کام گرفتن از خویش دعوت کردم ولی او خویش‌داری کرد».

۲۵۳۱. گزینه ۱ براساس معنی صریح قرآن حضرت یوسف (ع) در برابر تهدید زلیخا که گفت: «وَلَيْسَ لَكَ بِهَذَا كَيْدٌ وَلَا شِحْرٌ وَلَا أَنتَ مِنَ الصَّٰغِرِينَ» به نیاپش برداخت و گفت: پروردگارا زندان از نظر من محبوب‌تر است از آن‌چه این زنان مرا به سوی آن می‌خوانند.

۲۵۳۲. گزینه ۳ مفاد آیات ۳۲ و ۳۳ سوره یوسف به نفوذناپذیری در برابر سوسه‌های شیطان که نتیجه اخلاص در عمل است، اشاره دارد و با بیت «برو این دام بر مرغی دگر نه / که عقا را بلند است آشیانه» ارتباط مفهومی دارد.

۲۵۳۳. گزینه ۲ طبق آیه ۳۲ و ۳۳ سوره یوسف، حضرت یوسف (ع) به خداوند بیان می‌کند که اگر مکر زنان را از من منصرف نگردانی، از جاهلان می‌گردم. «صاغرين» به معنای خوارشدگان است. بیت مورد اشاره در گزینه‌های ۲ و ۱ در مورد مفهوم اخلاص برای خدا و ثمرات آن است که سیره اولیای دین است.

درس پنجم

۲۵۳۴. گزینه ۴ اختیار یک حقیقت وجدانی است و هر انسانی آن را در خود می‌یابد. مشهود بودن اختیار به این معنی است که حتی کسی که اختیار را در سخن یا بحث انکار می‌کند در عمل از آن بهره می‌جوید.

۲۵۳۵. گزینه ۱ گزینه ۱ نادرست است؛ چون اختیار در عمل قابل انکار نیست، ولی در بحث قابل انکار است.

۲۵۳۶. گزینه ۳ اختیار حقیقتی وجدانی و مشهود و انکارناپذیر است و آیه ﴿قَدْ

جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِّن رَّبِّكُمْ...﴾ به همین مفهوم اشاره می‌کند.

۲۵۳۷. گزینه ۴ سه آیه قبل مانند اشعار فوق به قدرت اختیار انسان اشاره دارد؛ ولی گزینه ۴ مرتبط با بحث اختیار نیست و به توحید عملی اشاره دارد.

۲۵۳۸. گزینه ۱ بیت «چوب حق و پشت و پهلو آن او / من غلام و آلت فرمان او» به قدرت اختیار و انسان اشاره دارد و با توجه به این بیت، اختیار یک حقیقت وجدانی است و هر کس آن را در خود می‌یابد.

۲۵۳۹. گزینه ۲ گاهی نیز دچار تردید می‌شویم که از میان چندین راه و چندین کار کدامیک را انتخاب کنیم؛ تفکر و تصمیم.

۲۵۴۰. گزینه ۱ خدای متعال با همین قوه اختیار، بشر را راهنمایی کرده و او را مختار گذاشته که از راهنمایی خداوند استفاده کند. با توجه به محتوای عبارت که در خصوص هدایت خاص انسان است، می‌توان گفت هدایت تشریحی است.

۲۵۴۱. گزینه ۴ احساس رضایت نشانه آن است که آن کار را از خود و نتیجه اراده و تصمیم عاقلانه خود می‌دانیم. این احساس ندامت نشانگر آن است که من توان ترک آن کار را داشته‌ام.

۲۵۴۲. گزینه ۳ با وجود روشن بودن اختیار و بی‌نیازی آن از استدلال، شواهدی بر وجود اختیار در وجود انسان است که یکی از این شواهد تفکر و تصمیمی است که با مفهوم بیت «این که فردا این کنم یا آن کنم / خود دلیل اختیار است ای صنم» ارتباط مفهومی دارد.

۲۵۴۳. گزینه ۳ مسئولیت‌پذیری: «هیچ گویی سنگ را فردا بیا ...» احساس رضایت و پشیمانی: «گر نبودی اختیار این شرم چیست...»

۲۵۴۴. گزینه ۳ تفکر و تصمیم. هر کدام از ما همواره تصمیم‌هایی می‌گیریم و برای این تصمیم‌ها ابتدا اندیشه می‌کنیم، جوانب آن را می‌سنجیم و سپس دست به عمل می‌زنیم. گاهی نیز دچار تردید می‌شویم. مفهوم بیت «این که فردا این کنم یا آن کنم / خود دلیل اختیار است ای صنم» به آن اشاره دارد.

۲۵۴۵. گزینه ۱ مسئولیت‌پذیری: «هیچ عاقل مر کلوخی را زند ...» تفکر و تصمیم: «گاهی نیز دچار تردید می‌شویم ...»

۲۵۴۶. گزینه ۲ بیت «بندگی کن تا که سلطانت کنند / تن رها کن تا همه جانت کنند» به بحث اختیار اشاره ندارد.

۲۵۴۷. گزینه ۱ مسئولیت‌پذیری: عهدها و پیمان‌ها نیز بر همین اساس‌اند. مسئولیت‌پذیری: «هیچ عاقل مر کلوخی را زند / هیچ با سنگی عتابی کس کند؟»

۲۵۴۸. گزینه ۴ مسئولیت‌پذیری: اگر کسی پیمان‌شکنی کند و ... خود را مستحق مجازات می‌داند. احساس رضایت و پشیمانی: هرگاه در کاری موفق شویم احساس رضایت و خرسندی وجودمان را فرامی‌گیرد. تفکر و تصمیم: برای این تصمیم‌ها ابتدا اندیشه می‌کنیم... سپس دست به عمل می‌زنیم.

۲۵۴۹. گزینه ۳ مسئولیت‌پذیری: «هیچ عاقل مر کلوخی را زند ...» یعنی اراده انسان در طول اراده خداست.

۲۵۵۰. گزینه ۲ خدای متعال متناسب با همین قوه اختیار، بشر را راهنمایی کرده است.

۲۵۵۱. گزینه ۱ خداوند راه هدایت را پیش روی انسان قرار داده است. این‌که انسان این راه را انتخاب کند یا نکند، به اختیار او نهاده شده است.

۲۵۵۲. گزینه ۱ آیه‌ای که در گزینه ۱ آمده است، بر این‌که اگر انسان، بد انتخاب کند خود ضرر می‌بیند و ... دلالت دارد؛ پس پاسخ تست است. گزینه ۲ و ۴ مربوط به حوزه قضا و قدر الهی هستند و گزینه ۳ به وجود اختیار اشاره دارد؛ اما در مورد ضرر دیدن از انتخاب، صحبتی در آن نشده است.

۲۵۵۳. گزینه ۳ علت: قوه اختیار است و معلول: انتخاب‌گری و گزینش‌گری.

۲۵۷۱. **گزینه ۳** امام به یاران خود یاد دادند که نگرش صحیح به قوانین زندگی انسان، عامل و زمینه‌ساز تحرک و عمل انسان است.

۲۵۷۲. **گزینه ۱** برخی تصور می‌کنند تقدیر چیزی ورای قانونمندی جهان و نظم در آن است. امام فرمود: «... نه بلکه از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم.»

۲۵۷۳. **گزینه ۳** برداشت نابه‌جای آن شخص چنین بود که حرکت و تغییر مکان و تصمیم‌گیری بر اساس دستور عقل بی‌فایده است. آن حضرت با رفتار و سپس گفتار خود این بینش را رد کرد.

۲۵۷۴. **گزینه ۲** فروریختن دیوار کج، یک قضای الهی است؛ اما این قضا متناسب با ویژگی و تقدیر خاص آن دیوار است. امام فرمودند: «از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم.»

۲۵۷۵. **گزینه ۲** تقدیر الهی شامل همهٔ ویژگی‌ها، کیفیت‌ها و کلیه روابط میان موجودات می‌شود. یکی از تقدیرات الهی برای انسان این است که او دارای اختیار باشد.

۲۵۷۶. **گزینه ۴** قضا برخاسته از حکم و ارادهٔ الهی است و قدر برخاسته از علم و حکمت الهی است. تا اینجا گزینه‌های ۳ و ۴ درست هستند. تقدیر، تکیه‌گاه قضا است؛ چرا که بدون وجود تقدیر، قضا شکل نمی‌گیرد.

۲۵۷۷. **گزینه ۲** تقدیرات الهی برای انسان این است که «او دارای اختیار باشد» و ویژگی مایع بودن به آب» از تقدیرات است. «فروریختن دیوار کج» یک قضای الهی است.

۲۵۷۸. **گزینه ۱** «جوشش آب در درجهٔ مشخص» بیانگر ویژگی و اندازه است پس «قدر الهی» است و «برخورداری انسان از اختیار» نیز بیانگر قدر الهی است. اختیار در طول ارادهٔ الهی است.

۲۵۷۹. **گزینه ۴** از جهت پیدایش، به مفهوم قضا اشاره دارد و از جهت ویژگی‌ها به مفهوم قدر اشاره دارد.

۲۵۸۰. **گزینه ۳** «وجود اختیار» به تقدیر اشاره دارد و «مایع بودن» آب نیز همچنین و خروج از تقدیر ناممکن است. (انسان نمی‌تواند از اختیار که ویژگی ذاتی اوست فرار کند).

۲۵۸۱. **گزینه ۳** «تعیین مسیر حرکت خورشید و جایگاه‌های ماه» به تقدیر الهی اشاره دارد و حاکی از علم و حکمت الهی است.

۲۵۸۲. **گزینه ۳** «تعیین نقشه» با همهٔ موجودات و ریزه‌کاری‌ها و ... از علم خداست و تحقق آن وابسته به ارادهٔ خداست که اولی قدر و دومی قضا است.

۲۵۸۳. **گزینه ۳** نظام قانونمند جهان آفرینش به انسان امکان داده است تا دروازه‌های علم را بگشاید. به گونه‌ای که نه‌تنها این نظام سد راه او نشود؛ بلکه زمینه‌ساز عروج و صعود وی نیز بشود.

۲۵۸۴. **گزینه ۲** تقدیرات و قانونمندی‌ها، لازمهٔ کار اختیاری انسان است. نظام قانونمند به انسان امکان داده است تا از فکر و اختیار خود بهره‌بردارد. دروازه‌های علم را بگشاید و ...

۲۵۸۵. **گزینه ۱** در پیدایش هر پدیده ممکن است چند عامل به‌صورت مجموعه و با همکاری یکدیگر مشارکت کنند. در علل عرضی هر عامل به‌طور مستقیم نقش خاصی را برعهده دارد.

۲۵۸۶. **گزینه ۱** گاهی تأثیر چند عامل در پیدایش یک پدیده این گونه است که یک عامل در عامل دوم اثر می‌گذارد. مثلاً برای رویش گل مجموعه‌ای از عوامل دست به دست هم می‌دهند و با مشارکت یکدیگر گل را پدید می‌آورند.

۲۵۸۷. **گزینه ۳** وقتی واژه «مراتب» را در یک عبارت می‌بینیم، به این معناست که با «علل طولی» سروکار داریم.

۲۵۸۸. **گزینه ۱** وقتی واژه «با واسطه» را در یک عبارت می‌بینیم به این معناست که با «علل طولی» سروکار داریم. «اراده» در طول علل است.

۲۵۸۹. **گزینه ۴** وجود چند عامل که هر کدام نقش خاص دارند، در توضیح علل عرضی است.

آیهٔ «هر کس که خواست بینا شود و ... ارتباط مفهومی با آیهٔ صورت تست دارد. ۲۵۵۴. **گزینه ۳** آیات گزینه‌های ۱، ۲ و ۴ به اختیار مربوط است.

۲۵۵۵. **گزینه ۱** پاسخ باید آیه‌ای باشد که بر وجود اختیار تأکید بکند که هر دو آیه در گزینه ۱ آمده است.

۲۵۵۶. **گزینه ۱** آیه بر مفهوم هدایت دلالت دارد و این که انسان‌ها براساس اختیار خود تصمیم می‌گیرند که هدایت را بپذیرند یا نه.

۲۵۵۷. **گزینه ۱** تدبیر در قرآن: «قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...» مفهوم آیه اشاره دارد به این که پیروی کردن یا نکردن از هدایت الهی به خود انسان بر می‌گردد.

۲۵۵۸. **گزینه ۱** فواید و ثمرات زندگی: ۱. برطرف نمودن نیازها ۲. پیمودن پله‌های کمال ۳. به فعلیت رساندن استعدادها.

۲۵۵۹. **گزینه ۲** این بینش و نگرش (اعتقاد به خدای حکیم) به انسان اطمینان می‌دهد که می‌تواند در این جهان از قدرت اختیار خود بهره‌بردارد و برای ساختن امروز و فردای خود و جامعه تلاش کند و ثمرات تلاش خود را مشاهده نماید. در واقع انسان در دایرهٔ قضا و قدر که او را در بر گرفته است، اختیار خود را آشکار می‌سازد.

۲۵۶۰. **گزینه ۱** این بینش و نگرش (اعتقاد به خدای حکیم) به انسان اطمینان می‌دهد که می‌تواند در این جهان از قدرت اختیار خود بهره‌بردارد. در نتیجهٔ اعتقاد فوق، انسان خدانشناس می‌داند در جهانی زندگی می‌کند که قدر و قضای الهی بر آن حاکم است.

۲۵۶۱. **گزینه ۲** زندگی در جهانی که قدر و قضای الهی در آن حاکم است، مولود اعتقاد داشتن به خدای حکیم است و پشتوانهٔ زندگی در چنین جهانی علم و قدرت الهی است.

۲۵۶۲. **گزینه ۳** این بینش و نگرش (اعتقاد به خدای حکیم) به انسان اطمینان می‌دهد که می‌تواند در این جهان از قدرت اختیار خود بهره‌بردارد. پس توسعهٔ فعالیت‌های اختیاری، تابع معرفت به تقدیر الهی است و تقدیر الهی برخاسته از علم الهی است.

۲۵۶۳. **گزینه ۳** قضا به معنای به انجام رساندن، پایان‌دادن و حکم کردن است. مخلوقات جهان از آن جهت که با فرمان و حکم و ارادهٔ الهی ایجاد می‌شوند، به قضای الهی وابسته‌اند.

۲۵۶۴. **گزینه ۲** مخلوقات جهان از آن جهت که با فرمان، حکم و ارادهٔ الهی ایجاد می‌شوند، به قضای الهی وابسته‌اند.

۲۵۶۵. **گزینه ۴** اینکه می‌گوییم قدر و قضای الهی به جهان، حاکم است، به این معناست که نقشهٔ جهان با همهٔ موجودات و اجرا و پیاده‌کردن آن نیز به ارادهٔ خداست. گزینه ۱ نادرست است؛ چون فقط به «برنامه‌ریزی» اشاره کرده است نه اجرا. گزینه ۲ نادرست است، چون فقط به «نقشه» جهان اشاره کرده است نه «اجرای آن». گزینه ۳ نادرست است، چون فقط به «اجرا» اشاره کرده است نه «طراحی و برنامه‌ریزی». پاسخ گزینه ۴ است که در آن هر دو مورد ارائه شده است.

۲۵۶۶. **گزینه ۲** از آن جهت که خدای متعال با علم خود اندازه، ویژگی و حدود مخلوقات را تعیین می‌کند، مقدر به تقدیر الهی است. به این معنا که نقشه جهان با همهٔ موجودات و ویژگی‌هایش از آن خداست.

۲۵۶۷. **گزینه ۴** این که می‌گوییم قدر و قضای الهی به جهان حاکم است، به این معناست که نقشهٔ جهان با همهٔ موجودات و اجرا و پیاده‌کردن آن نیز به ارادهٔ خداست.

۲۵۶۸. **گزینه ۱** نقشهٔ جهان ناشی از علم خداست، پیاده و اجرا کردن آن نیز به ارادهٔ خداست.

۲۵۶۹. **گزینه ۳** آبی که برای رفع تشنگی می‌نوشیم به سبب اعتماد به همین تقدیر و قضا است؛ یعنی می‌دانیم که خداوند آب را با این ویژگی آفریده تا سبب رفع تشنگی شود.

۲۵۷۰. **گزینه ۱** اصلاح یک پندار؛ برخی چنین پنداشته‌اند و تصور می‌کنند که تقدیر چیزی ورای قانونمندی جهان و نظم در آن است.

۲۵۹۰. **گزینه ۲** استقلال در فعلیت مخلوقات به معنی وجود چند فاعل است یعنی چند خالق. پس شرک در خالقیت است. ارتباط طولی پدیده‌ها نشان از این دارد که رابطه عرضی نیست و وقتی رابطه عرضی باشد، یعنی شرک در ربوبیت، پس وقتی رابطه طولی است؛ یعنی توحید در ربوبیت.

۲۵۹۱. **گزینه ۴** رابطه انسان با خدا رابطه عرضی نیست، پس گزینه ۴ مفهوم نادرستی دارد.

۲۵۹۲. **گزینه ۴** رابطه با واسطه، بیانگر علل طولی است (مثال نگارش) و رابطه مشارکتی بیانگر علل عرضی است (مثال رویش گل).

۲۵۹۳. **گزینه ۱** رابطه نظام مقدر جهان و اراده انسان، رابطه طولی است؛ یعنی ابتدا نظام مقدر جهان اثر گذار است و سپس اراده انسان.

درس ششم

۲۵۹۴. **گزینه ۴** قرآن کریم از تقدیرات و قانونمندی‌های الهی به نام سنت یاد کرده است و آیه شریفه ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَ نَبَلُّوْكُمْ...﴾ به امتحانات الهی اشاره دارد.

۲۵۹۵. **گزینه ۱** شناخت قوانین جهان خلقت از طریق علوم سبب آشنایی ما با «نشانه‌های الهی» و نیز «بهره گرفتن از طبیعت» می‌شود. این شناخت در «روابطمان با خدا، با خود، با خلقت و دیگران» تأثیر به‌سزایی دارد.

۲۵۹۶. **گزینه ۲** با توجه به آیه ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ...﴾، خداوند انسان‌ها را به وسیله فقر و ثروت یا حوادث تلخ و شیرین امتحان می‌کند و نحوه مواجهه با آن‌ها پیروزی و شکست ما را رقم می‌زند.

۲۵۹۷. **گزینه ۳** سنت ابتلاء (امتحان) به معنای قراردادن فرد در موقعیتی است که نیت درونی خود را بروز دهد و درستی و نادرستی آنچه را انتخاب کرده است، مشخص سازد و این سنت شامل همه انسان‌ها می‌شود.

۲۵۹۸. **گزینه ۴** شناخت سنت‌های الهی موجب بهره‌گرفتن از طبیعت و آشنایی با نشانه‌های الهی می‌شود.

۲۵۹۹. **گزینه ۳** با توجه به آیه ﴿أَحْسِبِ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَ هُمْ لَا يُفْتَنُونَ﴾ هر کس ادعای ایمان کند وارد امتحانات خاص و ویژه خداوند می‌شود.

۲۶۰۰. **گزینه ۱** هر انسانی چه مومن و چه کافر، چه فقیر و چه غنی، صحنه انواع امتحان‌ها و آزمایش‌ها است و آیه ﴿أَحْسِبِ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَ هُمْ لَا يُفْتَنُونَ﴾ به آن اشاره دارد.

۲۶۰۱. **گزینه ۲** سنت ابتلا، عام‌ترین و فراگیرترین قانون خداوند که ثابت و همیشگی و شامل همه انسان‌ها است و با مفهوم آیه ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَ نَبَلُّوْكُمْ بِالْسَّرِّ وَ الْخَبْرِ فِتْنَةً وَ أَلَبْنَا تُرْجَعُونَ﴾ خداوند انسان‌ها را توسط خیر و شر آزمایش خواهد کرد. با توجه به سنت امتحان، همه انسان‌ها امتحان می‌شوند. مدعیان ایمان وارد امتحانات خاص و ویژه می‌شوند.

۲۶۰۲. **گزینه ۳** با توجه به آیه ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَ نَبَلُّوْكُمْ بِالْسَّرِّ وَ الْخَبْرِ فِتْنَةً وَ أَلَبْنَا تُرْجَعُونَ﴾ خداوند انسان‌ها را توسط خیر و شر آزمایش خواهد کرد. با توجه به سنت امتحان، همه انسان‌ها امتحان می‌شوند. مدعیان ایمان وارد امتحانات خاص و ویژه می‌شوند.

۲۶۰۳. **گزینه ۳** سنت ابتلاء الهی، برای رشد دادن و به ظهور رساندن استعدادها و نشان دادن تمایلات درونی افراد است و با مفاد آیه ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَ نَبَلُّوْكُمْ بِالْسَّرِّ وَ الْخَبْرِ فِتْنَةً وَ أَلَبْنَا تُرْجَعُونَ﴾ ارتباط مفهومی دارد.

۲۶۰۴. **گزینه ۱** صورت تست بر سنتی که انسان‌ها را به سمت کمال یا عقب‌ماندگی می‌راند، اشاره دارد. این ویژگی، سنت آزمایش یا سنت ابتلاء است که در آیه گزینه ۱ به آن اشاره شده است.

۲۶۰۵. **گزینه ۳** حدیث «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُ بِمَنْزِلَةِ كَهْفَةِ الْمِيزَانِ كُلَّمَا زِيدَ فِي إِيْمَانِهِ زِيدَ فِي بِلَاةِهِ» به سنت ابتلاء اشاره دارد و با مفهوم آیه ﴿أَحْسِبِ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَ هُمْ لَا يُفْتَنُونَ﴾ ارتباط مفهومی دارد.

۲۶۰۶. **گزینه ۴** گزینه ۱ نادرست است؛ چون سنت امتحان در تمام طول زندگی انسان، جاری است. گزینه ۲ نادرست است؛ چون علم به باطن اشیاء در رابطه با امتحان نادرست است اما ادامه جمله درست است. گزینه ۳ نادرست است؛ چون هم شامل نیات و هم شامل عمل می‌شود.

۲۶۰۷. **گزینه ۱** این حدیث امام صادق (ع) «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُ بِمَنْزِلَةِ كَهْفَةِ الْمِيزَانِ...» به ورود انسان با ایمان به حیطه امتحانات خاص الهی اشاره دارد و از این جهت با آیه

﴿أَحْسِبِ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَ هُمْ لَا يُفْتَنُونَ﴾ ارتباط دارد.

۲۶۰۸. **گزینه ۴** سنت آزمایش، عام‌ترین و فراگیرترین سنت است و عامل به ظهور رساندن استعداد‌های انسان است و این حدیث امام صادق (ع) «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُ بِمَنْزِلَةِ كَهْفَةِ الْمِيزَانِ...» به ورود انسان با ایمان به حیطه امتحانات خاص الهی اشاره دارد.

۲۶۰۹. **گزینه ۲** با توجه به آیه ﴿كُلًّا نُمِثُّ هَؤُلَاءِ وَ هَؤُلَاءِ﴾ خداوند به هر دو گروه از حق و باطل امکانات و لوازم خواهد داد.

۲۶۱۰. **گزینه ۱** امداد خداوند شامل همه انسان‌ها، از حق و باطل می‌شود؛ عبارت ﴿كُلًّا نُمِثُّ هَؤُلَاءِ وَ هَؤُلَاءِ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ...﴾ بیانگر همین مفهوم است.

۲۶۱۱. **گزینه ۱** آیه به سنت امداد اشاره دارد و این سنت، سنتی است که شامل همه گروه‌های انسانی است.

۲۶۱۲. **گزینه ۳** قانونمندی حاکم بر جهان خلقت، تجلی تقدیر الهی و زمینه‌ساز حرکت و پویایی انسان و به کارگیری اراده و اختیار اوست.

۲۶۱۳. **گزینه ۳** سنت ابتلاء عام‌ترین و فراگیرترین قانون خداوند است که ثابت و همیشگی است و شامل همه انسان‌ها در همه زمان‌ها می‌شود. آیه شریفه ﴿أَحْسِبِ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَ هُمْ لَا يُفْتَنُونَ﴾ به آن اشاره دارد و آنجا که خداوند به هر دو گروه امکانات و لوازم می‌دهد، به سنت امداد عام الهی اشاره دارد.

۲۶۱۴. **گزینه ۳** با توجه به سنت امداد، خداوند امکانات و لوازم دستیابی به خواسته‌های ابرار و اشرار را فراهم می‌کند. آیه شریفه ﴿كُلًّا نُمِثُّ هَؤُلَاءِ وَ هَؤُلَاءِ...﴾ به آن اشاره دارد.

۲۶۱۵. **گزینه ۲** با توجه به آیه ﴿كُلًّا نُمِثُّ هَؤُلَاءِ وَ هَؤُلَاءِ...﴾ امداد خداوند شامل دنیاطلبان و دوست‌داران آخرت می‌شود. این عبارت به امداد عام الهی اشاره دارد.

۲۶۱۶. **گزینه ۱** با توجه به آیه ﴿كُلًّا نُمِثُّ هَؤُلَاءِ وَ هَؤُلَاءِ...﴾ خداوند برای کسانی که با اختیار خود راه حق یا باطل را برمی‌گزینند، امکانات و لوازم فراهم می‌کند و این جمله بیانگر سنت امداد الهی است.

۲۶۱۷. **گزینه ۳** با توجه به آیه ﴿كُلًّا نُمِثُّ هَؤُلَاءِ وَ هَؤُلَاءِ...﴾ درمی‌یابیم روی آوردن دنیا و لذت‌های آن، به برخی انسان‌های گناهکار نشانه مورد لطف خدا قرار گرفتن نیست و این عبارت ناظر بر سنت امداد عام الهی است.

۲۶۱۸. **گزینه ۳** فراهم کردن امکانات و لوازم دستیابی به خواسته‌های ابرار و اشرار، سنت امداد الهی است و آیه ﴿كُلًّا نُمِثُّ هَؤُلَاءِ وَ هَؤُلَاءِ...﴾ به آن اشاره دارد.

۲۶۱۹. **گزینه ۳** براساس سنت امداد الهی ﴿كُلًّا نُمِثُّ هَؤُلَاءِ وَ هَؤُلَاءِ...﴾ روی آوردن دنیا و لذت‌های دنیوی به برخی انسان‌های گناهکار نشانه لطف خداوند به آنان نیست.

۲۶۲۰. **گزینه ۳** براساس آیات قرآن کریم «دنیادستان و آخرت‌طلبان» شامل رحمت الهی می‌شوند و عبارت ﴿كُلًّا نُمِثُّ هَؤُلَاءِ وَ هَؤُلَاءِ...﴾ به آن اشاره دارد.

۲۶۲۱. **گزینه ۳** با توجه به آیه شریفه ﴿وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُوا...﴾ آیندۀ انسان براساس اعمال خویش رقم می‌خورد.

۲۶۲۲. **گزینه ۳** با توجه به آیه ﴿وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُوا...﴾ اگر مردم شهرها ایمان بیاورند و تقوا داشته باشند، درهای رحمت و برکت الهی به سوی آنان باز خواهد شد: ﴿لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ﴾

۲۶۲۳. **گزینه ۲** کسانی که با نیت پاک قدم در راه حق می‌گذارند و سعادت جهان آخرت و رضایت پروردگار را هدف خود قرار می‌دهند شامل امداد خاص (توفیق الهی) می‌شوند و آیه شریفه ﴿وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُوا...﴾ مرتبط با این مفهوم است.